

Nro. 22.

A' FELS. R. TSÁSZARNAK ÉS A. KIRALYNAK
KEGYELMES ENGEDELMÉBŐL.

*Költ Bétsben Septembernek 14-dik napján 1798-ik
esztendőben.*

Nagy Britannia.

Pitt minister, ha nem szinte tökéletesen is, de csak ugyan jó formán meg szabadult a' podagra fájdalmái alól, és azon időt, a' mellyet nékie a' Status dolgai engednék, nyájás és élmés barátjai társalkodásokban tölti el a' maga falusi jószágában, a' melly életnek módja többet használt nékie a' gyógyító szereknél.

Minden Angliai kikötő helyekben lévő lineá hajókat ki készítetett az Admiralitas, ugyánnira, hogy már most a' 10 agyús hajóktól fogva a 100 ágyusokig, 700 hadakózó hajókra még Angliának tengeri ereje, a' mennyi ekkoraig még soha sem vólt. Mivel ennyi számos hajóknak hadi néppel való meg töltésére 120000 ember kívántatik, az erőszakos verbuálásnak még most sints Angliában szünete. Hanem sok idegen nemzetbeliek is, neve-

zetesen *Belgák, Svécusok, Danusok és Norvégiabeliek* is szolgálatot vesznek az Anglus hajóseregek-nél. Képzelné lehet, melly nagy summa kívántásék ezen tengeri erőnek tartására, még is soha sem bu-
súl *Pith* minister, ha pénzre vagyon szűksége, mindenkor eleget kap. Minthogy minden napkeleti és napnyugoti termések az Anglusok hatalmában vannak, egész Európából Angliába foly bé a' pénz, és soha sem vólt ott annyi pengő pénz mint most.

Nemcsak a' Londoni Indiákra kereskedő Társaság, hanem a' Kir. ministerium is bizonyos tudósítást vettek, Bonaparte Fr. fő vezérnek, *Alexandriába*, *Julius* 8-ikán lett ki szállásáról. Ezen történetet igen fényes és gazdag vendégséggel innepléte meg a' Fr. Consul *Livornóban*, mellyre minden ott lévő idegen Consulok, ki vévén az Angliait, hivatalosok vóltak.

Dublinból irták *Londonba*, hogy Augustus 10-kén, este veszedelembé forgott az ott lévő várudvarában a' Lord *Cornvallis* élete; mivel midőn a' strázsa tudakozta volna tőle: *Kivagy?* ő pedig meg felejtkezvén azon napi paroláról, nem tudott volna felelni, töött puskához kapott a' strázsa, és ha a' nevezett *Lordal* levő Adjutans eszébe nem juttatta volna nékie a' parolát, vagy agyon lövetett, vagy nagyon meg sebesítettett volna. Egyébb aránt, mindeneknél, nagy kedvességben vagyon jámbor magaviseléséért, alázatosságaért, és *Jrlandia* eránt mutatott nagy jótéteményieért, tsak az úgy nevezett *Orangemenek*, az az, intolerans Protestansok előtt nem, a' kik nagyon bosszonkodnak réa azért, hogy a' partos *Jrlandiai* Catholicusokkal kegyelmebben bánt, mint sem érdemlették volna. De ő, az az, Lord *Cornvallis* velek semmit nem gondol, hanem akként nyilatkoztatta ki magát, hogy ha *Bereford*, és az ő creaturai hivataljaikról lemondanak, mindenkor felelni fog *Jrlandiának* thengellége és hivsége mellett.

Az *Jrlandiai* Status rabok egyenesen, és igazán ki nyilatkoztatták el pártolásoknak okait, folytatást, és mással való egyetértéseket. *D. McC-*

Kevin vallástételéből ki tettik, hogy az Irlandiai pártosoknak Lillei Congressusba küldött Agensek a' Francziákkal öszve szövöttek, és hogy ezek 15000 embert, és 70000 emberre való fegyvert 's munitiót igertek az Irlandusok segítségére 's. a. t.

Franczia Respublika.

A' Helvécziai Respublika követjeinek, Zeltner és Jenner polgároknak, Augustus 27-ikén adott közönséges audientiát a' Párisi Directorium, a' mely alkalmatossággal mind az őket bé mutató Fr. minister, mind a' bé mutattatott követek szép beszédeket tartottak. Hasonlóképen felelt a' Directorium.

Azt hirlelik a' Párisi közönséges levelek, hogy ismét egy Logan nevű követet küldött volna, a' Filadelfiai Congressus Párisba az ezen két Respublika közt támadt villongásnak jó móddal való el igazítására. — Némellyek úgy tartják, hogy nem a' Congressus, hanem annak Franczia módon gondolkozó tagjai küldöttek volna oda követet. — Hogy minden úton módon kerülje az Amériikai szabad Statusokkal való háborúságot a' Fr. Kormány-
szék, tsak abból is ki tettik, hogy minden kikötő helyekhez, a' mellyekben az Amériikai hajók le árestáltattak, parantsolatot küldött a' tengeri dolgokra ügyelő minister, melly szerént az azokon lévő matrozokkal nem szabad ellenségesképen bánni.

Azokra a' Párisi ujságírókra nézve, a' kik a' Kormány-
széket már régtől fogva otsárólni, és az által a' közönséges tsendelséget meg háborítani igyekeztenek, azt végzette az 500-ak Tanátsa, hogy szorgalmatossan vigyázzon a' Policia a' közönséges irásokra, és azokat, a' kik a' közönséges tsendelséget meg háborítják, érdemek szerént büntesse meg; de hogy ezen Policiának adattatott hatalom elztendőnél tovább ne tartson, ne hogy a' könyv nyomtató sajtóknak szabadságok az által öszve szorítsák.

A' Párisi katonai Commissiónak Titoknokja feljegyeztvén azoknak számát, a' kik *Fructidornak* 19-ik napjától fogva azon Commissió által megíteltettek, a' sült ki, hogy 12 személyt halálra, 1-et számkivételre ítelt, 5-öt szabadon bocsátott, és 1-et a' Directorium, 's 1-et a' Kerületbeli bírák elébe idéztetett.

Minap rajta menvén a' fináncz miniszterre az énekes Operisták, midőn bérek ki fizettetését erősen sürgették volna, azt felelte nekik: *Ha, ugymond, a' síróknak (érti a' Status creditorait) fizetni nem lehet annyival inkább nem lehet az éneklőknek.*

A' Rochelli kikötő helyből *Augustusnak* 6-ikán ki evezett, 3 fregatból, és 2 corvetből álló Fr. flottillátska, az alatt, míg az ott vigyazaton állott Angliai flotta üzőbe vett volna *Bordeaux* előtt egynehány saluppot, szerentsélsen elkerülte az ellenséges hajók markát; sőt egy *Lione Gabarre*, az az fedeletlen lapos hajó, azon éjjel az Anglus flotta közt bújt keresztül, és minden akadály nélkül bement a' *Bayonnei* kikötő helybe. — Több truppokkal megterhelte hajóknak is volt olly szerentséjek, a' mellyek tudniillik a' napkeleti- és napnyugoti Indiába menni parantsoltattak. — A' *Bresti* flottának egy osztálya ki evezett ugyan onnan a' nagy tengerre, de tartván az Angliai flottára való bukkasztól, ismét vissza tért abba.

A' *Gothába* utazott Párisi tudós Astronomus *Lalande* polgár következő értelmű levelet irt egy Párisi barátjának: „*En, ugymond, igen szép Observatoriumot, egy igen tudós Astronomust (érti Zach Urat) és a' hercegekben, az Astronomiának igen buzgó barátjait találtam itten.*

A' Francia Financziának jobb állapotba leendő tétele végett, a' még ekkorig el nem adattatott nemzeti jószágok is árrúba fognak bocsátatni, a' a' mellyekből, minthogy sok gazdag liveransok és hadi Commissariusok találatnak, a' kik kapni fognak azon jószágoknak megvételen, nagy summa pénzt reményl a' Kormányfő. — Azon 40 millió piafternek egy jó részéhez is, melly a' jövő Octo-

berben Amérikábol Spanyol Országba váratik, nagy bizodalma vagyon a' Fr. Financiának.

Esztendejénél több, a' miolta a' *Kadixi* Spanyol flottának ki evezését, és az ottan vigyázo Anglus hajókkal való meg ütközését sürgeti a' Francia Directorium; de még ekkorig sem vehette azt arra. Illyenképen egyéb haszna a' Fr. Respublikára nézve nintsen a' *Kadixi* flottának, hanem hogy az ottan vigyázaton álló 18 Anglus hajókat nem lehet másutt használni. — A' *Bresti* kikötőhely előtt ólálkodó Anglus hajóknak a' száma most nagyobb, mint vólt ennekelötte, és sokkal bátrabak is, mint vóltak ennekelötte.

Német Ország.

A' Rastadti Congressuson lévő Német Deputatio következendő választ adott, *Augustus 29-ik* napján, a' Fr. ministereknek *22-ik Augustusi* promemoriájokra:

„A' Német Deputatiónak *10-ik Augustusi* hozzás Jegyzéseire, olly forma választ adtanak a' Fr. ministerek, a' melly tellyességgel meg nem felelhet a' békelesség dolgát munkalódó Német Deputatio reménységének és varakozásának.

A' *10-ik Augustusi* Jelentésében, mind a' Rénus vizén lévő vámoknak el törlésekben, mind az *Ehrenbreitsteini* erőtségnek le rontásában meg egyezett a' Német Deputatio, és a' midön azt kívánta, hogy minden Rénus jobb partyán és Rénus közép folyásán innen lévő erőslégeket a' Fr. Kormányfészék is adjon vissza, le rontattatva kívánta azokat vissza adadni, 's ugyan azon állapotjában továbbra is meg hagyni. — Ellenben a' Rénuson túl lévő, és már a' Fr. Respublikának által engedödött tartományok' adósságait illető *6-ik cikkelyre* nézve, ujobban, és közönsegesen meg mutatta azt a' Deputatio, hogy lehetetlen legyen azon adósságokat a' Rénus jobb partyán lévő tartományokra által tenni, és valamint ezen, úgy a' több, még minden válasz nélkül hagyattott punctumokra, közelebb való és igazságosabb

választ várt a' Német Deputatio a' Fr. ministe-
rektől. — Önnön magok böltsen által láthatták
azt, hogy valamiképen ezen adólságról, úgy a'
Rénus bal partyán fekvő Német tártományokból
ki költözött, vagy a' Rénuson innen közönséges,
vagy magános szolgálatban lévőknek javaikról és
örökségeikről való tárgy is, a' békeféségnek sar-
kalatos cikkelyei közzé tartozik, a' mellynek el-
intezése nélkül lehetetlen a' Német Deputationak
a' békeféség dolgát tökéletességre vinni. — Vala-
mint ezen utolsó punctumra nézve áthatatos bizo-
dalommal vagyon a' Német Deputatio a' Fr. Kór-
mányfésék igalság szeretőségeről, s el hitette azt
magával, hogy az nem kívánnya az ártatlan ma-
gános személyeket vagyonjaiktól végképen meg-
fosztani: úgy igen nagy meg nyugovására fog az
a' Német Deputatiónak szolgálni, hogyha azon
magános személyek vagyonjaiknak szabados ki bo-
tsattatása eránt világosabban még határozzák ma-
gokat a' Franczia ministerek.,

„Valosággal, és tagadhatatlan egyenes szívü-
séggel munkálódott mind ekkorig a' békeféség töké-
letességre vitelén a' Német Deputatió; igen mélyen
érzi a' környülállásoknak terhes mivóltát, és hogy ma-
ga szabados és tsendes valóságát el érhesse a' Né-
met Birodalom, a' leg nagyobb áldozatoknak tété-
lere is réa állott. De azoknak a' kívánságoknak
tellyesítésekre, a' mellyek a' réa bizatott hivatal-
nak tzéljával, és a' batorságos, 's illeendő békes-
séggel ellenkeznek, magat nem kötelezheti. És
igy, a' midön az illy feltetelektől el vonni kíván-
nya a' Fr. ministereket, szemére hányni nem le-
het, hogy késttetne' a' békeféségnek tökéletessé-
re való vitetését; következéskepen semmi némü eset-
ben nem felelhet azon következésekerért, a' mely-
lyek a' békeféség dolgának további késleltetésével
ölzve kaptsoztatva lehetnének; söt inkább, még
most is, és ezután is olly bizodalommal vagyon a'
Német Deputatió a' Fr. Fő Kormányfésék mértékle-
tességeről, hogy a' még ekkorig még nem hata-
roztathatott, és a' Német Birodalom megnyugtatasá-

ra czélzó fel tételekre is kivánt választ fog adat-
tatni. „

A' Rénus jobb partyán campirozó Fr. sere-
gek naponként mind jobban jobban szaporodnak, és
Augustus 28-ikán Joubert Fr. vezér Moguntziából
Fridbergbe tette által a' maga hadi szállását. — A'
mint *Koloniából* iratik, a' Rénus jobb partyán fekvő
helységeknek idei terméseiket nagy részént requi-
sitio alá vetették a' Fr. Generálisok, a' mely-
lyekből magazinumokat készítettnek a' Fr. truppok
számára. — A' Nidda folyó vize mellett táborozó
Fr. seregeket *Championet*, a' *Sieg* folyó viz mellett
táborozókat pedig *Haquin* Generalisok fogják com-
mandirozni. — A' lovaság és ártilléria számára
számos lovakat vásároltatnak, és 60 nehéz ágyút,
sok puskaport, 's munitiót, és 2000 sátort vitettek
Luxemburgból Moguntziába.

Olasz Ország.

A' Nápolyi Kir. udvar következő értelmű
hirdetményt adott ki, 's tétetett közönségessé *Au-
gust 14-ik* napján: „Azon fontos változások, mellyek
néhány észtendőtől fogva, mind a' politica alkot-
mányra, mind a' hadi seregekre nézve Európában
történtenek, szükségesképen a' mi Kir. figyelmetes-
ségünket is Birodalmunk' hadi erejére függesztik,
's azt kívánnyák, hogy örökségeinknek, és a' mi
hiv, 's kedves jobbágyaink életének, 's vagyonjaik-
nak állandó védelmezéséről gondolkozzunk. Már
ugyan, egy időtől fogva a' czéllal meg egyezőbb
rendelések által gyakoroltabbá tétetődött armádi-
ánk; de annak öregbitetése annyival szükségesebb
a' jelenvaló időben, mivel az Olasz Országban lé-
Kormányok is erősebb hadi lábura állottak a' re-
volutió által, és a' mi ellenünk mindenkor ellensé-
ges indulattal viseltetett haramja Statusok is bát-
rabbakká lettek a' a' *Máltában* történt változások
után, a' melly miatt, méltan félhetünk tartomá-
nyaink tsendelségének meg háborittatásától. „

„*Siciliában*, mellyre leg inkább vágyakodnak ellenségeink, már meg lehetősen meg szaporítottak a' hadi seregek; hogy mindazáltal meggyőzhetetlen akadályokat tegyünk ellenségeink próbatételei eleibe, minden lakosoknak, a' kiknek kormányozását reánk bizta a' Mindenható, tudtokra adjuk a' jelenvaló Kir. parantsolat által, hogy ők úgy nézzék ezután magokat, mint született katonákat, a' kik, senkit ki nem vévén, minden történhető esetekben, kötelesek a' mi szent vallásunk, királyi Koronánk, magok javaik, és életek védelmezése végett fel kelni, hogyha, vagy a' tengeri haramják, vagy más ellenséges nemzet bennünket meg támadnának. — Minden nőtelen férfiak 17 esztendőstől fogva 45 esztendősig úgy nézettetnek, mint az ármádiához tartozó valóságos katonák, és az első intetre kötelesek lesznek a' magok corpusainál meg jelenni. — Sem mi, mint a' mi Kir. seregeinknek fő Kormányozó vezérje, sem a' mi kedves fiaink ki nem vagyunk ezen ditsőséges katona Conscriptió alól vétettetve; sőt mi léfzünk a' leg elsőbbek, a' kik a' vallás, a' monarchia, a' haza, és a' köz jó állandó meg maradásért életünket fel áldozni készek léfzünk; és ezen katona alkotmányra nézve tett magunk ki jelentését úgy kell ennekutánna tekinteni, mint Birodalmunk sarkalatos törvényét. „

„Hogy pedig haszonnal, és betsülettel fel állhassanak jobbágyaink a' szükség' idején: minden rendbeli Előjáróknak, papoknak, profelsoroknak, házi gazdáknak, gyülekezetek Előjáróinak 's a. t. azt parantsoljuk, hogy minden hiv jobbágyainkat ébressék, és mind a' közönséges, mind a' magános nevelést ezen tzelhoz képest intézzék. Kiváltképen pedig a' papi személlyek szorgalmatofsan eleikbe terjessék, hogy e' légyen az az egyetlen egy eszköz, a' melly által azon pufztító veszedelemtől, mellynek terhe alatt Európának nagy része nyög, meg mentettethetnek. — Utollyára jelentyük, hogy mi különös meg elégedéssel tapasztaltuk, hogy még eddig a' közönséges fel fegyverkezés alkalma-

tolságával, minden hiv jobbágyaink közt egy értelem 's indulat uralkodott, és hogy egyen egyen kélzék vóltak a' köz Jó védelmezésére fegyvert fogni. És eppen ezen tapasztalt magok el izánások es kélzségek által fordították el birodalmainktól a' háborúnak veszedelmes vóltát. “

Róma városában 's az egész Római Statusban nagyon verbuáltatnak, a' Francziák, úgy annyira, hogy minden alkalmas férfiúnak, ha a' szükség kivánni fogja, fegyvert kell fogni. E' mellett a' tehetősebb Római Házakra más fel millio liver contributiót vetettek.

A' Római Respublika új Constitutiojának, annyiban még most is valamely árnyéka lenni lattatik, hogy a' Fr. Generalisok, 's Commissariusok által ki adattatott rendeléseknek, a' Római Consulok is alájok írják a' neveiket, 's ők küldik, 's hirdetik ki azokat.

Helvécziai Respublika.

Az ezen és Francia Respublika közt kötött és már mind a' két részről meg erősített offensiva és defensiva álliáncziának nevezetesebb czikkelyei a' következők: 1) Allandó békelesség baratság és egyet értes legyen a' két szövetséges Respublika közt. — 2). Azon esetre, hogy az egyiknek vagy a' másiknak háborúja lenne, költsönös segítséggel lesznek egymásnak. — 3) Helvécziának mástól való nem függését, és kórmányának egységét garantirozza a' Fr. Respublika. — 4) Vissza adja Helvécziának azon ártillériáját, és munitioit, a' melyeket a' Helvécziai revolutió kezdetében onnan el vitetett, úgy mindazáltal, hogy maga Helvetzia vitesse azokat a' maga költségén vissza. — 5.) A' Bázeli püspökség, és Geneva városa a' Fr. Respublikához fog ennekutánna tartozni. — 6) Allandó határok fognak a' két Respublika közt vonatlatni. — 7) A' déli Német és Olasz Országokkal leendő kereskedésnek állandosága végett, két kereskedő - és hadi utak engedtetnek a' Francia Res-

„*Siciliában*, mellyre leg inkább vágyakodnak ellenségeink, már meg lehetősen meg szaporítottak a' hadi seregek; hogy mindazáltal meggyőzhetetlen akadályokat tegyünk ellenségeink próbatételei eleibe, minden lakosoknak, a' kiknek kormányozását reánk bizta a' Mindenható, tudtokra adjuk a' jelenvaló Kir. parantsolat által, hogy ők úgy nézzék ezután magokat, mint született katonákat, a' kik, senkit ki nem vévén, minden történhető esetekben, kötelesek a' mi szent vallásunk, királyi Koronánk, magok javaik, és életek védelmezése végett fel kelni, hogyha, vagy a' tengeri haramják, vagy más ellenséges nemzet bennünket meg támadnának. — Minden nőtelen férfiak 17 esztendőstől fogva 45 esztendősig úgy nézettetnek, mint az ármádiához tartozó valóságos katonák, és az első intetre kötelesek lesznek a' magok corpusainál meg jelenni. — Sem mi, mint a' mi Kir. seregeinknek fő Kormányozó vezérje, sem a' mi kedves fiaink ki nem vagyunk ezen ditsőséges katona Conscriptió alól vétettetve; sőt mi leszünk a' leg elsőbbségűk, a' kik a' vallás, a' monarchia, a' haza, és a' köz jó állandó meg maradásért életünket fel áldozni készek leszünk; és ezen katona alkotmányra nézve tett magunk ki jelentését úgy kell ennekutánna tekinteni, mint Birodalmunk sarkalatos törvényét. „

„Hogy pedig haszonnal, és betsülettel fel állhassanak jobbágyaink a' szükség' idején: minden rendbeli Előjáróknak, papoknak, professoroknak, házi gazdáknak, gyülekezetek Előjáróinak 's a. t. azt parantsoljuk, hogy minden hiv jobbágyainkat ébresszék, és mind a' közönséges, mind a' magános nevelést ezen tzelhoz képest intézzék. Kiváltképen pedig a' papi személyek szorgalmatosan eleikbe terjesszék, hogy e' legyen az az egyetlen egy eszköz, a' melly által azon pufztító veszedelemtől, mellynek terhe alatt Európának nagy része nyög, meg mentettethetnek. — Utollyára jelentjük, hogy mi különös meg elégedéssel tapasztaltuk, hogy még eddig a' közönséges fel fegyverkezés alkalma-

tótságával, minden hiv jobbagyaink közt egy értelem 's indulat uralkodott, és hogy egyen egyen készek vóltak a' köz Jó védelmezésére fegyvert fogni. És eppen ezen tapasztalt magok el izánások es kézségek által fordították el birodalmainktól a' háborúnak veszedelmes vóltát. “

Róma városában 's az egész Római Statusban nagyon verbuáltatnak, a' Francziák, úgy annyira, hogy minden alkalmatos férfiúnak, ha a' szükség kivánni fogja, fegyvert kell fogni. E' mellett a' tehetősebb Római Házakra más fel millio liver contributiót vetettek.

A' Római Respublika új Constitutiojának, annyiban még most is valamely árnyéka lenni lattatik, hogy a' Fr. Generalisok, 's Commissariusok által ki adtatott rendeléseknek, a' Római Consulok is alájok írják a' neveiket, 's ők küldik, 's hirdetik ki azokat.

Helvécziái Respublika.

Az ezen és Francia Respublika közt kötött és már mind a' két részről meg erősített offensiva és defensiva álliáncziának nevezetesebb czikkelyei a' következők: 1) Allandó béke és barátság és egyet értes legyen a' két szövetséges Respublika közt. — 2). Azon esetre, hogy az egyiknek vagy a' másiknak háborúja lenne, költsönös segítséggel lesznek egymásnak. — 3) Helvécziának mástól való nem függését, és kormányának egységét garantirozza a' Fr. Respublika. — 4) Vissza adja Helvécziának azon ártillériáját, és munitioit, a' melyeket a' Helvécziái revolutió kezdetében onnan el vitetett, úgy mindazáltal, hogy maga Helvetzia vitesse azokat a' maga költségén vissza. — 5.) A' Bázeli püspökség, és Geneva városa a' Fr. Respublikához fog ennekutánna tartozni. — 6) Allandó határok fognak a' két Respublika közt vonatlatni. — 7) A' déli Német és Olasz Országokkal leendő kereskedésnek állandosága végett, két kereskedő - és hadi utak engedtetnek a' Francia Res-

publikának, ugymint, az egyik Helvéczsiának északi részén által a' Rénus mellett a' *Bodenzéig*, a' másik *Genevától* fogva, *Szabaudián* és *Walliserlandon* kéreztül a' *Cisalpina* Respublikába. — 8) Mind a' két Respublika, maga hajókázásának hasznára nézve egyefséget fognak egymás közt tartani, kiki tulajdon köttöségen a' *Genevai tó* és *Rénus* közt, és *Genevától* fogva a' *Rhodaunusok* hajókázható részéig. — 9) Annyi só t fog a' *Fr. Respublika* Helvéczsiának adni, a' mennyire szüksége leszen, ugyan azon árron, a' mellyen a' *Fr. polgárok* szokták venni, esztendőben leg alább 250000 mázsát. — 10) Mind a' két Respublikának lakosai le telepedhetnek akárhol is a' hozzájuk tartozó tartományokban, 's szabadon üzhetik azokban magok mestersegeket. — 11.) Mind a' két Respublika költsönösen kötelezi magát arra, hogy sem a' honnyaikból ki köldetteknek, sem a' szamkivetésbe vettetteknek helyet nem adnak magok közt, és mindenkor ki fogják egymásnak adni a' gonosztévöket.

Egy 1500 főből álló gyalog sereget, és egynéhány escadron lovaságot állit fel a' *Helvécziai Directorium*. —

Azon közben, még most is nagy zenebona van a' *Waldstaedti* Cantonban. Nemtsak nem tetszik annak a' dolgoknak az új *Constitutió* szerént való folyamata; sőt, a' mi több, sok közönségekben le hányta a' köz nép a' tisztviselőket tilzségeikből, 's előbbi szabatságának vissza adattatását kívánja.

Spanyol Ország.

D. Saavedra Statusminister, a' mint *Madridből* iratik, fel épült ugyan már előbbi nyavalyájából, és hozzá is kezdett a' Status dolgaihoz, mivel mindazáltal *Augustus 12-ikén* újabb erőtlenségbe esett, kéntelen vólt a' Status dolgainak folytatását, addig is, mig 'ö maga előbbi egélségét vissza kaphattya, azon departementumnak egyik tagjára *Don d'Urqujore* bizni, a' ki is mingyárt a' következett napon conferentiát tartott a' *Madridban* lévő külső ministerekkel.

A' midőn az *Ildefonsoi* Kir. mulató palotába mentenek volna ő Kir. Felsőgek, nagy darabon el kiserite őket herczeg *Alcudia* lóháton. Az *Asturiái* herczeg két testvér ölseivel együtt az *Escuriázi* Kir. palotában maradott, kinek udvari mesterévé, herczeg *S. Carlos* tétetődött, 150000 real esztendei fizetéssel. — Egy *D. Mallo* nevezetű hadi tisztt igen nagy gratiában vagyon a' Kir. udvarnál, kinek is leg közelebb 120000 real jövedelmű *Com-menderiat* (vitézi Rendhez tartozó beneficiumot) ajándékozott a' Király.

D. Pietro Olavidesnek, a' kit ennekelötte 20 esztendővel számkivetésbe küldött a' Spanyol *Tribunális Inquisitio*, nemtsak a' hazajába való visszatérésre szabadság engedtetett, hanem az akkor confiscaltatott jószágai is vissza adattak nékie, 's e' mellett *Status Tanátsofságra* emeltetett.

A' *Monarch* nevezetű Spanyol *linea* hajó, a' múlt *Julius 20-ikán* a' *Rigói* kikötő helybe szerenstésen bé jutván, igen sok betses portékat, és 8 millió piaftert vitt oda bé. — Két Spanyol *Corvet* tek (*Naves Speculatoriæ, et tabulatoriæ*) a' melylyek 1789 esztendőben, *Julius 30-ikán* eveztenek ki a' *Cadixi* kikötő helyből a' nagy tengerre, és tsak mostanában tértek vissza, két új szigetet, és sok nevezetes dolgokat találtak az *Amérikai Archipel* ben. Ezen utazásokban tett jegyzéseiket, maga költségén fogja ki nyomtattatni a' Kir. udvar.

Magyar Ország.

Pápáról Sept. 7-dikén. Ezen mi megyénkben a' múlt hólnap elejin vólt eszdzések után következett forró napok, és híves éjtszakák miatt, kivált ahol a' forró napokban édes salétromos, és keveset merítettett kútakból kellett a' lakosoknak inni, és éjtszakánként udvaron, 's mezőn háltak, a' vérhas nagyon uralkodott; ugy hogy, egy egy közép nagyságú faluban egy nap 5—6 halot is vólt, minden idő és nembéli külömbség nélkül. Ezen uralkodó nyavalyában, a' mennyire *Patikabeliek* kel élni lehetett, hasznát tapasztaltam a' *Farkas Maszagnak* (*Nux vomica*) makknak, és *Angusturá-*

nak: különösen pedig akarom a' *Füfűvet*, vagy másképp *Fürfa levelü füvet*, vagy *hájog gyökérnek* a' *füvét* (*Lythrum salicaria*) említeni. Tudniillik, minthogy a' Magyar köz ember a' Patikabelitől igen irtózik, ha mindjárt ingyen most hozták is *Bétsből*; azomba látván, hogy ezen *Füfű* határaikban a' Falúknak bőven terem: azért is *Haen* és *Scherbius* (*Haen Ratio medendi P. 3. C. 5. pag. 214. Scherbius de Lythri salicariæ virtute Jenæ 1790.*) javallások szerént, ezzel tettem probát. Még szedeten tudniillik vélek ezen *Füfűvet*, árnyékon megszárittattam, és levelének egy részét apró porrá törttettem, 's abból estve, reggel egy fél diónyit (egy köntinget) pályinkába, vagy borba bé vétetem; más részit herbateúl itattam viz helyett. A' kis gyermekek, 's mások is, a' kik a' pályinkát, vagy bort nem szenvedhették, ezen herbatéba vették bé a' porát. Sok csupa *Füfűvel* meg gyógyúlt. A' ki nagyon erőtelen volt, *makkal*, vagy *Angustúrával* keverve vette. A' kinn tsak akkor kezdődött a' Vérhas, idejéhez képest való mértékben elébb hánytató gyökeret vett bé (de éppen nem azért, hogy epét hajtassak, hanem, hogy a' bél le felé való mozgását mérsékeltessem, és izzadásba jöjjenek) 's az után élt a' *Füfűvel*, oly ki-menetellel, hogy bátor nem tsekély számmal, és nem tsak egy Falúba való voltak, mindnyájan a' véle élők csak hamar meg gyógyúltak. Italúl bort és vizes pályinkát rendeltem. Ezen *Füfűnek* erejét már tavaly a' Birkák hasmenésekben is tapasztaltam. Ezt azért közlöm a' közönséggel, hogy mások' figyelmeltéségeket is fel serkentssem ezen Hazánkba bővölködő szerrel, a' sok nem Paraszt inyéhez való, tekervényes, és tévelygő utakon érdeklő, epét kereső, azután fel ásztató, továbbá kihajtó, végre mikor már a' sok epe tsinálás, és hajtás miatt szinte a' koporsóig el erőtelenedett, az után nyakra főre erősíteni akaró szerek helyett való élésre.

Az essők előtt volt forró melegben a' marhák, és juhok szájj- és láb fájásba vóltak mindenütt e'

tájon, de nem döglöttek. Az első után a' sertvések tüdő, és lépfenébe, a' tehenek lépfenébe döglölni kezdettek, némely kutak nélkül szükölködő, és posványokból itató Faluknak határiba. Pokolvar is sokakon vólt. Az ilyen idők-járását, es az efféle úralkodó nyavalyákat *Grunernek* megjegyzése szerént, az őszi szél, és gúta-ütések szokták követni, a' minthogy csak ezen mi Városunkban csak most egy hét alatt, ötöt tapasztaltam. Erőtlen ségbéli gúta-ütés, és az erőtelenítettök p. o. érvágás, hashajtók, veszedelmekre, ellenben az éllesztő szerek javokra szolgálnak. Ha kedvet talállok, máskor más tapasztalásommal is fogok a' Közönségnek szolgálni. *Doct. Zsóldos.*

Erdélyből. Kolosvarról.

Sok esztendőig fenn fog a' mostan folyó *Aug.* utolsó napjának rettenetes emlékezete a' Kolosváriaknak emlékezetekben maradni. Egy Ászf onyságnak konyhájáról valamely vigyázatlan szerenstétlenség által, dél előtti 10 és 11 órák között a' kémény ki-gyúlván, előbb ez a' ház, az után pedig a' városnak leg főbb részénn lévő néhány utzái hamuvá lettenek. — A' szél nagy vólt, melyre nézve olyan rettenetességgel és hirtelenséggel harapoztatta tovább-tovább a' tüzet, hogy ahhoz még csak közelíteni sem lehetett, nem hogy oltattattathatott volna: hanem a' merre felé a' szél fújt, a' városon keresztül, a' váron által ki a' külső városra, egész a' mezőig mindent meg emésztett. *Szin = Buza =, Torda =, Közép, Király* és külső 's-belső *Farkas =* utzák, némelyike egészen, némelyike nagy részint, egy szóval 141 házak lettenek hamuvá. Eléggett ezek között a' P. Piáristák' temploma, a' Reformatusok temploma, a' Convictus, az *Académia* minden könyves házával és igen betses *Phisicum Museumával*, a' *Reformatum Collegium*, Papok' házai; a' Harangok' oda lettek. A' kár felszámlálhatatlan.

Tudositások.

Ezen czim alatt bizonyos könyv nállam talál-tatik: *Animata Dei in Terris imago, et Sacrum*

apud omnes Gentes Coeli depositum est Rex. Auctore Andrea Simonyi, Inclyti Comitatus de Zabolcs Tabulae Judic. Assessore, et ad Excelsam Curiam Regiam Jurato Advocato. Meg mutatta ebben a' Szerző, hogy a' Királyi méltóságot maga az Isten és a' Természet, még a' világ kezdetétől fogva rendelte, és azért más rendbéli uralkodásnak formája, melly az alatt bé tsúszott, mint régente a' hires Római Republikai, észre sem veszi, mikor azon az Isten és a' Természet által rendeltetett uralkodásnak formája vissza tér. Egy szóval, a' Királyi méltóságnak eredete és szentsége egyedül ebben a' könyvben le van írva, és nem másutt. Meg mutatta azon kívül, hogy a' Királyi méltóság nem más által, hanem a' Religió, és annak szolgai által főképpen meg tartattatik, és hogy olyanok, a' kik a' Kir. méltóságnak ezen két oszlopát üldözték, mindnyájan szerentsétlenné lettenek.

Ezen könyv *Pesten* és *Budán*, nemcsak nállam, hanem más könyv boltokban is találtatik, és a' jövő napokban *Bécsben* a' Magy. Kurir Iróinal; *Egerben* Profels. Mészáros; *Kassán* Tiszt Kovács István Reform. Predikátor; *Debreczenben* Tikos Prokátor; *Posonban* Landerer Mihály Uraknál fog találtatni. Azonkívül *N. Váradonis* a' Kompactornál. Irtam *Pesten* Septemb. 3-ikán 1798-ban.

Mosóczi Institóris Gábor.

Könyváros.

E' következő munka: „*De Calculo Hexapedæ, ejusque partium, in duodecimas subdivisarum, tum quadrato tum cubico, compendioso. In usum Auditorum suorum, dum in Lyceo Episcopali Magno-Varadiensi Publico Mathesim prælegeret, conscripsit, nunc vero Juris publici fecit Stephanus Kát s. A. A. LL. et Philosophiæ Doctor. Presb. Diac. Magno-Varad. Budæ Typis Regiæ Universitatis. 1798.* Találtatik Bécsben Doll Könyváros Uránál a' Sz. István Temploma megett. Budán a' Paradé piärtzon lévő Könyváros boltban. *Pesten*

Kiss István Urnál, a' TT. PP. Piáristák' háza alatt.
Pozsonyban Leeg Könyváros Urnál.

Ezen munka a' Polgári öllnek, és az ő részeinek számvetését nem közelítve (*adproximando*), hanem tökéletesen (*adæquate*) még a' leg kisebb részetskékben is, úgymint: nyomokban (*pedibus*), ujjokban (*digitis*), vonásokban (*lineis*), első és második rendű pertzenésekben (*minutis primis et secundis*) 's a' t. hozza ki, úgy hogy a' ki jött szám mind ezeket tulajdon négyezett (*quadrata*), vagy kotzkázott (*cubica*) mekkoraságban adgya elő. A' Polgári öll által nem értünk egyebet, hanem a' mellynek hossza hat nyomból áll. Ennek részei mind tizenkét tizenkét részekre osztanak fel. u. m. a' nyom 12 ujjokra: az ujj 12 vonásokra: a' vonás 12 első pertzenésekre 's. a. t.

A' Polgári öllnek eddig uralkodott számvetése, egyedül az ölleknek mekkoraságát adgya ki tökéletes négyezett vagy kotzkázott valóságában: de a' részeknek kijött száma csak közelített mekkoraságot (*partes aliquotas*) jelent; a' mit új és nehezebb számvetéssel kell ki kohólni, hogy azoknak a' magok' nemekben tulajdon négyezett, vagy kotzkázott mekkoraságát tudhassuk ki. A' szemes, és félre nem hajló olvasók itéllyék meg a' különbséget. Azonkívül: az eddig való számvetés módgyáruul ellehet mondani: *dum brevis esse volo, obscuris fio.*

Vannak ezen Szerzőnek több rendbéli Magyar és Látziumi (*Deák*) nyelveken, 's a' rostán általfordult Kézirásai. De a' többek között előre csak ezen munkáját ajánlya az Erdemes Tudos közönségnek, melly a' szép tudományú mesterségekre nézve egy könnyen utólérhető újsággal kedveskedik, t. i. „*De Rectificatione Peripheriæ circularis Genetica Lengyeliana. Cujus Consectaria est circuli, ejusque quarumcunque partium, quadratio; nec non angulorum universalis trisectio æque geometrica. Item: de Collationibus pedum: Viennensis, Parisini, et Rhenani, tum inter se, tum cum gradu circuli, quoad mensuras civiles, i. e. quoad sui partes. Nec non de*

ulna Regali, vetere Hungarorum mensura, authentica, cum aliis mensuris civilibus collata: de Aratris, jugeribus antiquis et modernis. &c. Disseruit Stephanus Káts.,,

Tudva vannak az Iró előtt mint a' régi, mint a' leg ujjabbi, e' dologban lett ditséretes iparkodások és találmányok: de még is bátorodik ezen újsággal a' tudós piartzra ki állani; mellyből reméli, hogy nem sok időre, a' Mathesisben eddig elő fordúlt majdig, közelítésig, való mekkoraságok (*adproximationes*), mint annyi elhibázások éppenig, valóságig, való mekkoraságokra (*in quantitates adæquatas*) fognak fordulni. Nints itt szükség *Sinusra, Logarithmusra*, vagy a' fentőnek avagy Középhasittónak száz ezeredik részére. A' karikának (*circulusnak*) akár egész köre, akár karimaré-sze tökéletes egyenlőséggel megfelel az ötlet illető egyenes lineának a' polgári mértékben, könnyü fel-találással.

Ha ugyan csak a' Magyar Országgi könyvnyom-tató Urak megfelelnek azon ditséreteknek, mellyeket az újságok az othoni *Litteraturának* elő mozdít-ásaért reájok ruháznak: ajánlya nekik az Iró ezt is, a' többit is; de egyzersmind arra kéri őket, hogy ne énekeltesék vele *Lucanusnak* ezen panaszát: *Pœnituit multos vanæ sterilisque cathedræ.* Az üres hir-név, bötsülés, igen hideg ruha; még inkább, ha hólta után adatik az embernek e' világ-ban.

Vagy ha Tudományokat szerető Jóltévő, avagy valósággal előfizető Urak találtatnának, ajánlya szolgálattját az Iró.

A' munka, két réz táblákon kívül, mellyek már bé vannak metzve, mintegy hét 's nyoltz ár-kusra telik.

A' találandó Jóltévő, vagy előfizető Urak le-tehetik a' szánt segedelmet, *Bétsben* a' Magyar Uj-ságok Iróinál: *Pesten* tit. Kifs István Úrnál, a' T. P. Piáristák háza alatt. Az előfizetés határoztatik 40 xra, köttetlen egy nyomtatványért. *Költ Béts-ben 11. Septemberben 1798.* *Káts István.*